

ИКОНОМИЧЕСКОТО ЧУДО НА ЧЕТИРИТЕ АЗИАТСКИ ТИГЪРА

Георги Заков

THE ECONOMIC MIRACLE OF THE FOUR ASIAN TIGERS

Georgi Zakov

Резюме

Целта на статията е да анализира икономическото чудо, постигнато от Република Корея, Тайван, Хонконг и Сингапур. Публикацията изследва тяхното развитие от 40-те години до наши дни.

Ключови думи: икономическо чудо, устойчиво развитие, икономически либерализъм

Abstract

The purpose of this article is to analyze the economic miracle achieved by the Republic of Korea, Taiwan, Hong Kong and Singapore. This publication examines their development from the 40s until today.

Keywords: economic miracle, sustainable development, economic liberalism

1. Въведение - Малките дракони

Тигрова икономика е онази, която нараства значително в продължение на няколко последователни години. Почти винаги тази тенденция е съпътствана и от повишаване на качеството на живот. Най-успешният пример е на четирите "азиатски тигъра", наричани още "четирите малки дракона". За по-малко от 40 години Република Корея, Тайван, Хонконг и Сингапур се превръщат от изоставащи в напреднали държави, въпреки малката си територия и липсата на значителни природни ресурси. В

миналото получаващи финансова и хуманитарна помощ, днес те са донори на такава и освен това са сред 25-те страни с най-висок индекс на човешко развитие.

Характерно за тези държави от Източна и Югоизточна Азия е, че за няколко десетилетия успяват да индустриализират икономиките си, да напреднат технологично и да увеличат съществено своя брутен вътрешен продукт (БВТ). В началото на 60-те години (за Хонконг средата на 50-те) на XX век промяна на управленческата идеология слага началото на период на подъем.

През новото хилядолетие те вече са част от развитите страни с високи доходи. Моделът, който ги променя, е сходен, но и пригоден към различията между тях. Придържането към неолибералните икономически принципи е в основата на техния успех, чиято цена обаче е силно изразеното икономическото неравенство. В миналото често обвинявани в авторитарно управление, поради силната държавна намеса, в наши дни са сред най-демократичните държави. Четирите "тигъра" са експортно ориентирани с невисоки данъци и ниски социални разходи. Други причини за прогреса са публичните и частни инвестиции в образователната система и науката, политическата последователност, свободната търговия, добрият бизнес климат, ниските производствени разходи в преходните години, високите нива на спестени държавни и частни средства, демографският прираст, географското местоположение, ниските нива на корупция и работната етика.

Моделът на развитие, който следват, се е доказал като устойчив през последните над 50 години и поради тази причина, техният пример се адаптира и прилага успешно в развиващите се държави от десетилетия.

2. Чудото на река Хан

През 1945 г. Република Корея е втората по бедност държава в света и разчита на хуманитарни помощи от САЩ. След края на Корейската война през 1953 г. милиони военни и цивилни са ранени, убити, пленени или в неизвестност. Страната е сред най-изостаналите и е такава до началото на следващото десетилетие. Тежка социално-икономическа криза бележи години до 1960-та, когато брутният вътрешен продукт на глава от населението е по-нисък от този на някои държави от Субсахарска Африка. Същата година е дадено началото на новия основополагащ икономически модел, който трансформира страната. Тогавашният министър-председател на Втората Корейска република въвежда форма на капитализъм, в която обаче държавата играе силна регулаторна роля. Търговските отношения с най-важния икономически партньор от близкото минало – Япония – са възстановени, но вече тези със САЩ имат по-голямо значение. Започват да се извършват усилено реформи във всички сфери. Въпреки политическата нестабилност и няколкото военни диктатури през следващите десетилетия, които водят до обявяването на настоящата Шеста република през 1997 г., се наблюдава последователност в управлението на страната. Изготвят се планове за устойчиво развитие, сред които и пословичните за Южна Корея петгодишни планове. Те имат голям успех и се изпълняват независимо от политическата ситуация в

страната. В началото на 60-те страната се насочва към външните пазари и икономиката ѝ става експортно ориентирана. Причините са недостатъчното вътрешно потребление, ниските нива на депозити, както и липсата на природни ресурси. Намесата в частния сектор е водеща за неговото бързо развитие и конкурентоспособност:

- държавна помощ се оказва приоритетно на определените за важни сектори;
- иновационни политики мотивират компаниите да инвестират в наука, образование и модернизация на производството;
- фирмите, които изпълняват зададените цели, биват субсидирани и получават държавни инвестиции;
- създават се национални конгломерати, през които се разпределя и преразпределя по-голямата част от БВП на страната.

С течение на времето създадените конгломерати все повече се окрупняват и към днешна дата 10-те най-големи отговарят за над 75% от БВП на страната. В началните години се инвестира приоритетно в отраслите с трудоемка заетост като текстилната и шивашката. Ниските производствени разходи и работната етика спомагат за успешното налагане на местно произведените стоки по света. През 70-те години тежката и химическата индустрия стават основни, а десетилетие по-късно Южна Корея е достатъчно напреднала технологично, за да се преориентира към автомобилостроене, телекомуникации, създаване на полупроводници и други високотехнологични за онези години производства. Въпреки че азиатската криза от 1997 г. засяга тежко банковия сектор, влошава кредитният рейтинг на страната и я принуждава да заеме 57 милиарда щатски долара от МВФ, икономиката се възстановява бързо.

Години по-късно Южна Корея е сред най-стабилните икономики и е една от малкото страни, които не изпадат в рецесия след световната финансова криза от 2007 г. В наши дни Република Корея е единадесетата най-голяма икономика в света. Частният сектор продължава да бъде водещ и 13-те корейски конгломерата, сред които LG, Hyundai-Kia и Samsung, са сред 500-те най-големи компании в света.

3. Тайванското чудо

В края на 40-те години на XX век, след окончателният край на китайската гражданска война и обявяването на независим Тайван (признат от едва 20 страни членки на ООН), валутата на страната девалвира с бързи темпове и настъпва хиперинфлация. Всеки ден цените се покачват и в опит да ги стабилизира, на 15 юни 1949 г. правителството пуска в обръщение новия тайвански долар, който се разменя за 40 000 стари и е обезпечен със злато. При отстъплението от континентален Китай, Тайван успява да пренесе чужда валута и твърди активи, които използва за покриване на част от дефицита и стабилизиране на икономиката. Това не е достатъчно и е взето решение да се емитират ДЦК. Те бързо се изкупуват, поради високите нива на спестени средства на населението.

Най-важната роля обаче за балансирането на бюджета има финансовата помощ и меките кредити, предоставени от САЩ в размер на около 150 милиарда щатски долара (при отчетена инфлация) за периода 1945-1965 г. Освен тях Тайван получава хуманитарна и военна помощ, а също така и десетки милиарди инвестиции.

След като е постигната икономическа и политическа стабилност, демографската тенденция се променя и населението започва да расте с бързи темпове. От една страна раждаемостта се увеличава, а от друга ценни кадри най-вече от Китай емигрират, което отговаря на нуждите на развиващата се икономика. Извършва се аграрна реформа, която предоставя земята за обработване на голям брой хора, вместо на малка група земевладелци. Значителна част от държавните разходи отиват за развитието на отрасъла, като целта е да се увеличи производството и то да е достатъчно за да отговори на вътрешното търсене. След постигането на тази цел, Тайван с бързи темпове се урбанизира и индустриализира. През 1959 г. е приета деветнадесет точкова програма за икономическа и финансова реформа, която има за цел да либерализира пазарите, да стимулира износа и да привлече чужди капитали. Тя предвижда инвестиции в някои сектори, определени като значими за развитието на страната. Тези реформи дават началото на икономическия бум. Част от новосъздадената средна класа започва бизнес начинания, улеснена от благоприятния бизнес климат. За да се преодолее липсата на образована и квалифицирана работна ръка, през 1968 г. образованието до 14-15 годишна възраст става задължително, а държавните инвестиции във висшето образование нарастват в пъти. Това дава желанния резултат и от аграрна икономика с трудоемка заетост, държавата бързо се превръща във такава, в която водещи сектори са високите технологии, корабостроенето и производството на двигатели.

След като инвестициите от САЩ намаляват, Тайван намира нови търговски партньори и започва да разчита още повече на износ. Днес страната е петата най-голяма икономика в Азия, с износ в размер на 318 милиарда щатски долара, положително търговско салдо от 40 милиарда долара и безработица под 4%.

4. Хонконг – новият финансов център

След японската окупация на Хонконг между 1941 и 1945 г., територията отново влиза в пределите на Британската империя, въпреки че по това време повечето колонии стават независими. Географското му местоположение, както и натовареното, почти безмитно пристанище, правят Хонконг важен за Великобритания, а също така и за Китай, който има претенции към него. Плановете за територията са тя да се превърне във финансов център, въпреки силно ограничената си площ от 2,755 km². Поради тази причина е взето решение земята да може да се отдава само на концесия, но не и да се продава.

Гражданска война в "поднебесната империя" и комунистическата революция са сред причините много квалифицирани хора в трудоспособна възраст да се заселят в британската колония, което задоволява увеличаващата се нужда от работна сила.

Икономиката на страната е първата от четирите "дракона", която се индустриализира и започва да расте с бързи темпове. Още в средата на 50-те години инвестициите от Великобритания към Хонконг се увеличават многократно. Между 1961 и 1997 г. БВП на страната нараства 180 пъти, от части поради паричните потоци идващи от Лондон.

След почти 20-годишен период на икономически подем, при почти пълна липса на държавна намеса, невисоки данъци и ниски социални разходи, през 1971 г. Хонконг въвежда официално вариация на икономика тип лесе-фер, която нарича позитивен неинтервенционизъм. Тя ограничава до минимум ролята на държавната в частния сектор. Целта е да се постигне максимално високо ниво на икономическа свободата, да се привлекат чужди инвестиции, да се стимулира местният бизнес и територията да се превърне във важен финансов център. Също както и в Тайван, икономиката на страната се трансформира от трудоемка, предимно разчитаща на текстилната промишленост през 50-те години, в технологично напреднала, в която производството на електроника става доминиращ отрасъл през 70-те.

В началото на новото хилядолетие финансовият сектор генерира най-много приходи за хазната, а фондова борса в страната е шестата най-голяма в света по пазарна капитализация. Дори след като през 1997 г. територията става отново част от комунистически Китай, икономическият модел не се променя, поради изключителния му успех.

Неолибералната икономическа политика, прилагана от четирите азиатски "тигъра", има и своите негативни ефекти върху част от обществото. Това се наблюдава най-силно в Хонконг и Сингапур, които са сред най-крайните в следването ѝ. На фона на процъфтяващата икономика, данъчната система на Хонконг (16.5% корпоративен данък и 15% максимален индивидуален) предопределя силно изразено неравенство в доходите, като по този показател Хонконг е на 11-то място в света. В добавка с малкото средства, отделяни за социална политика, както и високите разходи за живот и наем, в страната има над сто хиляди души, живеещи в крайна мизерия. Те обитават домове тип клетка, в които 12 или повече души живеят в малък апартамент, наемайки индивидуално легло (обикновено оградено с метални решетки) и ползвайки общите части – кухня и баня.

5. Малката Червена точка

С площ от едва 719.1 km² Сингапур е една от най-малките по територия независими страни в света и единственият остров град-държава. След отделянето си от Малайзия през 1965 г. бързо успява да напредне икономически, въпреки малкия вътрешен пазар, високите нива на безработица и бедност (БВП на глава от населението от 516 щатски долара), недостига на жилища и неграмотността на над половината от населението си. През 1961 г. е основан бордът за икономическо развитие, който има за цел да превърне града във водещ глобален бизнес, инвестиционен и финансов център.

За да се постигне този план, парите отделяни за образование ежегодно се увеличават и на моменти достигат до 20% от държавните разходи. През 60-те години по-голямата част от населението е заето в преработването на вносни стоки с ниска добавена стойност, които се изнасят.

Десетилетие по-късно профилът на населението в Сингапур е различен и сектор електроника е с най-голям дял. В началото на новия век градът успява да се утвърди като третия най-значим финансов център според глобалния Индекс за финансови центрове, изпреварен само от Лондон и Ню Йорк, с едно място пред Хонконг. В наши дни Сингапур е търговски ориентирана пазарна икономика, която почти няма производство, наподобявайки тази на Хонконг.

Също като него, основната част от приходите за бюджета идват от финансовия сектор. Голямата разлика между двете страни е в участието на държавата в икономическия живот. Сингапур създава печеливши публични компании и купува дялове в частни. Всички те влизат в портфолиотата на двата държавни инвестиционни фонда, които в момента управляват активи за над 543 милиард щатски долара. При население от около 5 милиона и 600 хиляди души, теоретично делът на всеки гражданин е близо 100 хиляди долара. Към днешна дата според доклад на Прозрачност без граници, Сингапур е най-малко корумпираната страна в света, а по индекс на човешкото развитие е номер 1 в Азия.

6. Заключение

Има много държави, региони и дори градове, претърпели бърз икономически растеж, като Мексико, Ирландия, Република Южна Африка, Прибалтика, Дубай, Монголия и други. Наричани "тигри" в Азия и Европа, "пуми" в Латинска Америка и "лъвове" в Африка, те съумяват с подходяща и последователна икономическа политика да увеличават своя БВП значително и да напреднат в почти всички сфери.

Терминът за пръв път се използва, за да опише икономическото чудо на Южна Корея, Тайван, Хонконг и Сингапур. Четири малки по територия страни, без почти никакви природни ресурси, които в средата на миналия век са били развиващи се и с ниски доходи. Днес са сред най-богатите и напреднали държави, чийто модел на управление се изучава и прилага в други страни.

Икономическият модел, който следват четирите азиатски "тигъра" е неолиберален, но със силна регулаторната роля на държавата (с изключение на Хонконг). В комбинация с класическите принципи на неолиберализма като: невисоки данъци, ниски социални разходи и свободна търговия, тези четири икономики започват да нарастват с бързи темпове. Други важни предпоставки за прогреса са добрият бизнес климат, дългосрочното планиране, експортно ориентираната икономика, публичните и частни инвестиции в образованието, науката и високите технологии,

демографският прираст, географското местоположение, ниските нива на корупция и работната етика.

През последните повече от тридесет години примерът на четирите малки дракона е заимстван от много държави. Повечето следващи техният път са развиващи се страни, каквато е и България. Въпреки че светът днес е много по-различен от преди 60 години, моделът на управление на Република Корея и Тайван най-вероятно би пожънал успех у нас. Не всичко може и/или трябва да се заимства, системата следва да бъде адаптирана, но ако бъде приложена в България, икономическото бъдеще на държавата би изглеждало по-перспективно спрямо сегашните прогнози.

REFERENCES

<http://b2bmagazine.bg/%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%8E%D1%82%D0%B0/%D1%87%D1%83%D0%B4%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%B0-%D1%85%D0%B0%D0%BD>

http://www.jstor.org/stable/2642405?seq=1#page_scan_tab_contents

The Four Asian Tigers: Economic Development & the Global Political Economy 1st Edition

<http://ioeblakey.com/geography/the-asian-tigers/>

The East Asian Development Experience: The Miracle, the Crisis and the Future

Mr. Georgi Zakov, student
VUZF University
1, Gusla str.
1618 Sofia
E-mail:
georgiszakov@gmail.com